

Термін «культурний геноцид» в російському медіапросторі: інформування і маніпуляція

М. В. Доценко

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Corresponding author. E-mail: m.dotsenko@ukr.net

Paper received 14.03.20; Accepted for publication 07.04.20.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2020-231VIII39-05>

Анотація. Комплексний аналіз ролі терміну «культурний геноцид» у російському медіапросторі виявив, що його вживання охоплює висвітлення злочинів проти вірмен, уйгурів, тибетців, абхаз, корінних народів Північної Америки, умми, курдів, азербайджанців. Концепції змісту зафіксованого матеріалу такі: історичний дискурс; порушення прав людини; історія постраждалої особистості; знищення матеріальної культури; протидія фальсифікації історії; протидія злочину. Цей термін став інструментом пропаганди в інформаційній війні. Для позначення цим терміном подій усередині Росії характерна підміна понять.

Ключові слова: культурний геноцид, медіа, медіапростір, маніпуляція, пропаганда.

Вступ. Останнім часом у медіа все частіше з'являється термін «культурний геноцид», проте для багатьох він все ще залишається незнаним. Наукового розгляду потребує питання змістового плану, закладеного в цей термін українськими, російськими, американськими, британськими та ін. засобами масової інформації, вплив терміну «культурний геноцид» на аудиторію, а також прагматичний характер його використання.

Як явище культурний геноцид має подвійний зв'язок з медіапростором: з одного боку, суспільство може бути проінформоване про злочин, що стане спробою вирішення проблеми і її запобіганням, з іншого – медіа можуть ставати інструментом вчинення злочину культурного геноциду.

Короткий огляд публікацій за темою. Явище культурного геноциду у двохтисячних роках було осмислене такими закордонними науковцями, як Н. Саєді [32], Д. Нерсессян [27], Дж. Браунфілд [24], К. Вомак [36] та ін.

У публікації американської науковиці К. Вомак як приклад культурного геноциду було наведено знищення Азербайджаном тисяч середньовічних вірменських надгробків на кладовищі в Джульфі і подальше заперечення Азербайджаном учиненого [36].

У російському науковому полі звернення до проблематики культурного геноциду представлене роботами з історії й археології [20], іноземних мов [15].

В Україні тема культурного геноциду охоплює напрацювання щодо втрат матеріальної культури України у роки Другої світової [18], ролі засобів масової інформації в запобіганні здійсненню культурного геноциду [7] та ін.

Праці, присвячені дослідженню різних форм кореляції між явищем культурного геноциду й медіапростором, наразі відсутні.

Мета статті – проведення комплексного аналізу вживання терміну «культурний геноцид» в російському медіапросторі, що передбачає вирішення низки завдань:

1. Простежити становлення терміну «культурний геноцид».
2. Виявити етнічний спектр вживання терміну «культурний геноцид» в російському медіапросторі.
3. Схарактеризувати зафіксований матеріал відповідно до дотриманням журналістських стандартів.

4. Дослідити змістові концепції матеріалів, присвячених темі культурного геноциду.

5. Проаналізувати вживання терміну «культурний геноцид» у контексті відносин між Росією й Україною

6. З'ясувати специфіку вживання терміну на позначення процесів, що відбуваються всередині федерації.

Матеріали і методи. У ході дослідження було підготовано теоретичне підґрунтя шляхом студювання наукового трактування явища культурного геноциду; проведено контент-аналіз випадків вживання терміну «культурний геноцид» в російськомовному медіапросторі (що становить собою матеріал дослідження) з подальшою систематизацією й комплексним аналізом за низкою критеріїв відповідно до викликів сьогодення.

Результати та їхнє обговорення. Термін «культурний геноцид» не одразу ввійшов до сфери юридичного, наукового й журналістського використання. Перші спроби його активізації пов'язують із іменем Р. Лемкіна, який основними проявами геноциду вважав біологічний, фізичний і культурний – знищення культурних, мовних і релігійних характеристик групи людей [27]. Проте незважаючи на участь юриста в підготовці проекту «Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього» (прийнятої в 1948 р.), розділ про культурний геноцид був виключеним із тексту. Укладачі конвенції розглядали використання терміну, але потім було вирішено термін не використовувати. Увагу до питання здебільшого привертала представники аборигенних і корінних народів, а противниками включення культурного геноциду в конвенцію були колоніальні держави. Зрештою, один із аспектів культурного геноциду («насильницьке переміщення дітей із однієї групи в іншу» – переміщення із одного етносу в інший) вдалося повернути у статтю про геноцид.

Визнано ж термін «культурний геноцид» лише в 1994 році у статті 7 Декларації ООН про права корінних народів, проте точного визначення сформульовано не було. Повний текст статті охоплює низку положень. Корінні народи мають колективне й індивідуальне право не наражатися на етноцид чи культурний геноцид, включно з попередженням і відшкодуванням: 1) будь-яка дія, що має своєю метою або результатом позбавлення їх цілісності

як самобутніх народів або їхніх культурних цінностей, або етнічної самобутності; 2) будь-яка дія, що має своєю метою або результатом позбавлення їх земель, території чи ресурсів; 3) будь-яка форма переміщення населення, мету або результат якого становить порушення або підрив будь-якого їхнього права; 4) будь-які форми асиміляції або інтеграції з іншими культурами, способами життя, накладеними на них шляхом законодавчих, адміністративних або інших заходів; 5) будь-які форми пропаганди, направлені проти них [27].

У 2007 році у тексті прийнятої Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй Декларації ООН про права корінних народів було згадано лише «геноцид, або будь-який інший акт насильства» (єдине посилення на геноцид у документі). Поняття «етноцид» і «культурний геноцид» були прибрані з підсумкової версії, яку прийняла Генеральна Асамблея, але підпункти, представлені вище, були збережені і частково розширені.

Безпосередню участь у становленні терміну взяли науковці і засоби масової інформації, підтримавши необхідність окремішнього вживання терміну «культурний геноцид», формулюючи чіткі його визначення: «Культурний геноцид можна визначити як ефективне знищення народу шляхом систематичного або системного (навмисного чи ненавмисного для досягнення інших цілей) руйнування, розмивання чи підриву цілісності культури та системи цінностей, що визначає народ і дарує йому життя» [34]; «Культурний геноцид – це руйнування унікальних культурних, мовних та релігійних особливостей групи» [27].

Розглядаючи питання вживання терміну «культурний геноцид» в медіапросторі, слід враховувати, що на практиці це явище охоплює: викорінення і знищення культурних цінностей (книг, витворів мистецтва, споруд); придушення культурних заходів, які не відповідають уявленням руйнівника; видалення свідчень людей з певного регіону або історії (реалізація «нульового року», коли минуле і пов'язана з ним культура й історія стираються); пригнічення корінної культури завойовниками і колонізаторами.

Нині доцільно переосмислити термін: *культурний геноцид* – це цілеспрямоване спровоковане владою знищення ідентичності етносу з усіма її складовими задля отримання контролю над населенням і територією.

Медіа є ключом до пізнання не лише світу, а й інформаційно-політичних стратегій, впроваджуваних зацікавленими персонами. Висвітлення проблематики культурного геноциду у правовому значенні цього терміну – значний крок до захисту вразливих етнічних груп і запобігання злочину. Варто зауважити, що акцентування на агресивній політиці одних етносів може бути ширмою для замовчування агресії інших.

Спектр вживання терміну «культурний геноцид» у російському медіапросторі окреслює знищення культури таких етносів:

Вірмен Туреччиною: (Азербайджаном) «Авторитетное британское издание Guardian на днях обратилось к теме разрушения властями Азербайджана армянских хачкаров (крест-камней) Джуги, внесенных в список всемирного наследия ЮНЕСКО, назвав это “крупнейшим культурным геноцидом в 21 веке”» [12]; і Сирією: «“Я так и должна сказать, поскольку это не

только насилие, оказанное в отношении армянского народа или христианства, а расправа, чинимая над цивилизацией и всем человечеством”, – так в беседе с Aravot.am прокомментировала депутат НС от РПА Карине Ачмян факт взрыва и разрушения армянской церкви Србоц Наатакац (Святых Великомучеников) в сирийском Дейр-эз-Зоре, охарактеризовав это событие, как культурный геноцид [22];

уйгурів Китаєм: «Власти Синьцзян-Уйгурского автономного района на северо-западе Китая обвиняют в культурном геноциде в отношении уйгурских мусульман и введении строжайшего запрета на использование уйгурского языка в дошкольных заведениях и в средних школах этого беспокойного китайского региона [26].

тибетців Китаєм: «Осуществляется культурный геноцид, – заявил вчера в Токио Далай-лама, – именно Китай несет ответственность за эти жертвы» [4];

абхазів Грузією: «Авидзба о сожжении Госархива Абхазии: акт культурного геноцида нуждается в правовой оценке» [33];

корінних етносів Північної Америки Канадою: «В настоящее время, по свидетельству этнологов и правозащитников, настоящий культурный геноцид переживают инуиты – этническая группа коренных народов Северной Америки, проживающая на трети территории Канады и относящаяся к эскимосско-алеутской семье» [23];

умми (релігійної громади мусульман) Росією: «Культурный геноцид в российской умме» [16];

курдів Туреччиною: «В рамках своей агрессивной политики против курдского народа во всем мире турецкие власти совершили массовые убийства курдов в Африке, а в последнее время они совершают культурный геноцид, навязывая турецкий язык среди коренных народов, которые остались в Африке» [21];

азербайджанців Вірменією: «Ильхам Алиев: “Армяне против нас учинили культурный геноцид”» [31].

У низці матеріалів дотримано необхідної збалансованості точок зору, запропоновано аудиторії коментар від сторони, на яку покладають відповідальність за здійснення культурного геноциду, наприклад: «Официальный Пекин, впрочем, отрицает все обвинения в притеснениях уйгуров и называет лагерь “образовательными центрами”» [25]. Проте слід зауважити, що здебільшого наявність стандарту дотримання балансу думок характерне для матеріалів з посиланням на запозичення з європейських і американських якісних ресурсів.

Висвітлення питання культурного геноциду є засобом запобігання проблемі, стимулюванням обговорення кожної конкретної ситуації – чи підлягає вона під визначення. У зафіксованих матеріалах подекуди спостерігаємо зайву емоційність, змішування фактів і суджень: «Я не молодой человек, но и я могу оказаться в положении этих ребят, которых оговорили, решили напугать и сгноить. ... Мне не страшно, а противно. Противно, что этот антиисламски заточенный монстр называет себя государством. ... Это уже не государство в классическом смысле, а организованное полупреступное сообщество, основанное на вопиющей несправедливости, лжи и терроре» [16]. Можна зрозуміти біль людини, яка стає жертвою чи свідком зло-

чину, проте бажання привернути увагу громадськості суб'єктивними оцінками, припущеннями і роздумами нечасто сприяє досягненню бажаного, а навпаки, може стати предметом критики, зокрема журналістською спільнотою.

Вплив засобів масової комунікації на людину визначає систему координат, формує орієнтири й картину світу. Суттєвим порушенням журналістської етики є введення трагедії етносу в контекст протистояння Росії західному світу, перетворюючи журналістику на пропаганду: «*Западные страны, называющие себя образцом соблюдения прав меньшинств, в реальности уничтожают малые народы с помощью так называемого культурного геноцида*» [23].

Вживання терміну «культурний геноцид» у медіа передбачає велику міру відповідальності. Масив текстів, у яких вжито згаданий термін умовно можна систематизувати відповідно до концептуальності матеріалів, акцентів, які трансльовано аудиторію. Для висвітлення питання культурного геноциду використовують різні підходи:

- *історичний дискурс*: матеріали, присвячені ключовим аспектам історії конфлікту між етносами. Наприклад, культурний геноцид вірмен висвітлено за допомогою опису вірменської культури на території Османської імперії, хронології і масштабів вірменських погромів, перейменуванням топонімів, статистичними даними ЮНЕСКО, настановами прийнятої Європейським парламентом резолюції від 1987 року щодо захисту вірменської громади [11];

- *порушення прав людини*: висвітлення державної політики, розсекречення матеріалів, що стосуються антигуманного поводження з населенням. Правозахисні групи характеризують дії Китаю щодо уйгурів і тибетців (репресії, заточення у таборах, витіснення рідної мови китайською, руйнування релігійних святинь) як порушення прав людини у межах культурного геноциду [1];

- *історії постраждалих особистостей*: трагічні історії персон, які відкрито ідентифікували себе як представника певного етносу, представляли його еліту, опинившись на високому рівні визнання [16; 17];

- *знищення матеріальної культури*: одним із способів стирання культурного сліду етносу при територіальних суперечках є руйнування культурно-історичних пам'яток [12]. До цієї групи відносимо й інформацію щодо «*фальсифікації історії*»: випадки, коли предмети матеріальної культури етносу трактуються країною-агресором як власні, зокрема, такою за своєю суттю була ситуація з творами прикладного мистецтва вірмен, представлених світовій спільноті як зразки азербайджанської культури [3];

- *протидія*: визнання факту здійснення культурного геноциду представниками держав, або окремих штатів, заяви авторитетних державних чи громадських діячів про здійснення цих злочинів; а також інформація щодо відкриття виставок, проведення конференцій і подібної активності можна вважати медіазапобінанням [35; 4].

Розглянемо окремо медіавживання терміну «культурний геноцид» у контексті відносин між Росією й Україною. Терміном «культурний геноцид» у російському медіапросторі часто номінують спрямовані проти росі-

ян дії, а саме тиск зі сторони України (ще до подій 2014 року).

Звернімо увагу на такі тези: «*Украина не имеет права трактовать Голодомор 1932-33 годов как «геноцид украинского народа». В то же время, Россия сегодня имеет право говорить о культурном и правовом геноциде русских на Украине. Об этом заявил вице-спикер Госдумы Владимир Жириновский*» [8]. Російські медіа поширюють нарратив повчальної зверхності росіян над українцями, необхідний російській владі задля психологічної компенсації тотальної несвободи і низького рівня життя населення федерації. Громадянин може страждати від безробіття чи низької зарплатні, зловживати шкідливими речовинами, вести скромний побут, але ефективним засобом посилення духу є віднесення себе до маси сильнішої, контролюючої «братній народ». Крім того, не виключаймо й геополітичну зацікавленість.

Інтеграція в російськомовний медіапростір терміну «культурний геноцид» забезпечувала процеси зближення з Росією розпаленням ворожнечі за мовною ознакою: «*Вместе с тем, как сообщает пресс-служба Партии регионов, заместитель главы парламентской фракции Партии регионов Вадим Колесниченко назвал элементом культурного геноцида то, что на Украине действует 80 законов, запрещающих использование любого другого языка, кроме украинского*» [30].

Наведені поодинокі випадки можна вважати непорозуміннями, перегинами окремих персон, проте якщо розглянути всі інциденти системно, складеться чітке уявлення про силу і продуманість російської пропаганди. Зокрема, ще у 2008 році в Південному Федеральному Університеті відбулася міжнародна науково-практична конференція «Геноцид і культурний етноцид русинів Карпатської Русі (кінець XIX – початок XX ст.)» [37].

Фактично було скликано наукову конференцію щодо проблеми знищення русинів на Закарпатті, анонс же було розміщено на сайті Фонду стратегічної культури.

Інформація про конференцію широко поширилася медіа. Робота конференції була вибудована навколо обговорення таких питань, як православ'я в долях Підкарпатської, Галицької і Буковинської Русі; боротьба русинського народу з українізацією; боротьба з фашистською окупацією і українським націоналістичним рухом; форми і методи українізації русинів Закарпаття та Прикарпаття; культурний етноцид русинства в сучасний період; невирішеність правового та етнокультурного статусу русинства в сучасній Україні; боротьба русинів за визнання русинів окремим народом і под. [37].

Проведення цієї конференції з імплементацією до медіапростору (а значить і до суспільства) смислів щодо тиску на русинів (яких ототожнено з росіянами) термінів «геноцид» «культурний етноцид» (що за своєю історією й природою є близьким до «культурного геноциду») почав вибудовуватися фундамент майбутніх подій окупації Криму й збройної агресії на Сході України.

Від 2014 року термін «культурний геноцид» наділив Росію виключними правами імперського володаря, відіграв роль виправдання втручання Москви в проце-

си на Донбасі покаранням українців: *«Культурний геноцид і бандерівська субкультура. То, що происходит на Украине в сфере культуры и образования, вот уже 24 года после провозглашения ее независимости, полностью укладывается в понятие культурного геноцида по отношению к русским гражданам страны. Особенно обострилось это явление после Евромайдана и государственного переворота, приведших к власти нацистов [6].* Стереотипність і міфологічність навколо прізвиська Бандери вкладається в концепцію культурного геноциду, але не відповідає історичним реаліям, і служить для знищення позитивного потрактування пам'яті про націоналістичний рух і УПА як протиположності більшовизму.

Навіть опозиційна російські медіа запрошували до студій і цитували Ігоря Стрелкова: *«Права русских грубо попираются на Украине, в противном случае никто бы не восстал ни в Крыму, ни в Донбассе. За 25 лет русские Украины устали от того морального и культурного геноцида. Тихого геноцида, конечно, который производился по отношению к ним. Они устали быть людьми второго сорта [10].* Мова ніби йде про ворога, який наступає. А в контексті зрощення військової могутності Росії, наголошенні на пафосі перемоги в Другій світовій війни, маса тяжіє участі у війни, навіть у форматі суспільної підтримки поза безпосередньою участю особистості.

Продуктом пропаганди є наголошення російськими медіа на «авторитетної» думки європейських лідерів, що засуджують політику України: *«Культурный геноцид: в РФ и Европе осудили украинский закон “Об образовании”» [14]; «Во Франции признали культурный геноцид на Украине. Киевский режим своей политикой террора и угнетения населения страны привел Украину к культурному геноциду, который выражается в запрете русского языка и спонсируемом Западом расколе Православия [28].* Зауважимо, що в наведених прикладах «термін культурний геноцид» згадано виключно в заголовках. Невідповідність між масштабом заголовку і змістом матеріалу, де наводяться думки однієї людини, активістки Монік Гіменез, джерело яких перевірити неможливо (посилання відсутні) свідчать про маніпулятивність і розпалювання ворожнечі. Поширювані медіа тези на кшталт *«Эта власть имеет только одну цель: этническую чистку на всех уровнях. К сожалению, эта страна, если она будет оставаться в таком виде, рано или поздно исчезнет. Это ужасно для самого украинского народа, а политики Запада являются соучастниками культурного геноцида, который имеет сегодня место на Украине» [28]* готують аудиторію до бажаного своїми замовниками сценарію розвитку подій, спростовуючи своє втручання, формуючи розпад країни у межах штучних причинно-наслідкових зв'язків. Крім того, не можна не відзначити перманентне використання прийменника «на».

Матеріал *«Украину ждет “культурный геноцид” и потеря 1300 начальных школ» [13]* стосується незадоволення закладів музичної освіти Мінкульту України. Термін «культурний геноцид», винесений у заголовок, вказаний як один із візуалізованих на транспарантах лозунгів: *«Не допустим культурного геноцида!» [13].* Проте наведений у цій ще статті фотозвіт не підтверджує наявності саме такого формулювання.

Щодо використання терміну «культурний геноцид» у російському медіапросторі стосовно подій у середині країни, відзначимо підміну понять. Медіа цим терміном хибно характеризують такі реалії:

- негаразди в професійному мистецтві: *«Это невиданный культурный геноцид... В любой цивилизованной стране такого дирижера уже давным-давно бы выгнали» [9];*

- урядова політика: *«Но правосубъектность русского народа отсутствует во всем правовом поле РФ и Конституции. А это порождает бесправие и культурный геноцид Русского народа, и этому геноциду, на деле, потакает правительство Медведева» [2];*

- відсутність легального доступу до закордонного мистецького продукту: *«В случае с кино у нас недоступны две трети классики и почти 90% современных актуальных фильмов. ... Вообще-то это именуется оболваниванием собственного народа. Я бы даже использовал и более жесткий термин: культурный геноцид» [5, 2014];*

- відсутність фінансування на відновлення історичної містозабудови: *«Этот культурный геноцид проявляется в том, что не реставрируются и сносятся памятники архитектуры [29]*

Висновки.

1. Поняття «культурний геноцид» було запропоновано юристом Р. Лемкіним, процес визнання терміну в площині міжнародного права був досить тривалим і дискусійним. Проте наукові кола і засоби масової інформації здійснили кроки на його підтримку як такого, що характеризує злочинні процеси. Культурний геноцид – це цілеспрямоване спровоковане владою знищення ідентичності асимільованого етносу з усіма її складовими задля отримання контролю над населенням і територією. Нині медіа відіграють певну роль у забезпеченні цього процесу.

2. Спектр вживання терміну «культурний геноцид» у російському медіапросторі окреслює знищення культури таких етносів: вірмени, уйгури, тибетці, абхазі, корінні народи Північної Америки, умма, курди, азербайджанці.

3. При висвітленні у російському медіапросторі питання культурного геноциду в світовому масштабі висока якість матеріалу забезпечує дотримання балансу думок. Негативними нюансами у фактажі є зайва емоційність і суб'єктивність, а також перетворення потрактування проблеми на пропаганду шляхом впливання в контекст глобального протистояння.

4. Змістові концепції зафіксованого матеріалу охоплюють такі напрями: історичний дискурс; порушення прав людини; історії постраждалих; знищення матеріальної культури; фальсифікація історії; протидія.

5. Використання терміну «культурний геноцид» у російському медіапросторі у парадигмі «Росія – Україна» можна назвати маніпуляцією і елементом пропаганди. Інтеграція терміну «культурний геноцид» щодо утисків росіян стала елементом підготовки і ведення інформаційної війни й збройного конфлікту на Донбасі. Використання терміну «культурний геноцид» з метою маніпуляції загрожує посиленням ворожнечі, а також зменшенням сили інформування щодо дійсної безпеки.

6. Щодо використання терміну «культурний геноцид» у російському медіапросторі стосовно подій у середині країни, зафіксовано підміну понять, тобто маніпуляцію. Медіа цим терміном хибно номінують негаразди в професійному мистецтві, урядову політику, відсутність легального доступу до закордонного мистецького продукту, бездіяльність у відновленні історичної містозабудови.

Перспективою подальших досліджень постає порівняння вжитку терміну «культурний геноцид» в українських, російських, американських та інших медіа, що дозволить сформулювати уявлення про журналістику у відповідних вимірах. Перспективним видається і дослідження щодо з'ясування ролі медіа в здійсненні культурного геноциду щодо окремих етносів на різних етапах історії людства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алпаут Р. Washington post: Действия Китая в Синьцзяне все больше напоминают культурный геноцид. doi: <https://www.idelreal.org/a/30056248.html>
2. Архипов А. Медведев, культурный геноцид русской цивилизации? «Культуры нет, но вы держитесь!». doi: <http://prezident.online/2019/03/18>
3. Бегларян А. Ковры в контексте бакинской политики культурного геноцида. doi: <http://russia-artsakh.ru/node/2805>
4. Визетти Дж. Люди-факелы во имя Тибета. Далай-лама: «Культурный геноцид». doi: <http://www.blagovest-info.ru/index.php?ss=2&s=7&id=43878>
5. Гладильщиков Ю. В защиту торрентов: как пиратское кино препятствует культурному геноциду. doi: <https://www.forbes.ru/mneniya/tsennosti/274481-v-zashchitu-torrentov-kak-piratskoe-kino-prepyatstvet-kulturnomu-genotsidu>
6. Гребеньков Д. Культурный геноцид и бандеровская субкультура. doi: <https://newsland.com/user/4297784770/content/kulturnyi-genotsid-i-banderovskaia-subkultura/4677654>
7. Доценко М. Культурный геноцид: медіазапобігання. Зимові наукові підсумки 2019 року : XXIV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція: тези доповідей, Суми, 20 грудня 2019. Ч.2. ГО «НОК», 2019, 94 с., С. 91–94.
8. Известия. Жириновский считает, что на Украине происходит культурных геноцид русских. doi: <https://iz.ru/news/423101>
9. Клепикова Е. «Это невиданный культурный геноцид», doi: <https://newizw.ru/news/culture/25-08-2011/150106-eto-nevidannyj-kulturnyj-genocid>
10. Колокол России. Стрелков: Русские на Украине устали от морального и культурного геноцида. doi: <http://kolokolrussia.ru/novosti/strelkov-russkie-na-ukraine-ustali-ot-moralnogo-i-kulturnogo-genocida>
11. Погосян А. Культурный геноцид в Армении, оставшейся без армян: уникальные фотографии, doi: <http://yerkramas.org/article/7495/kulturnyj-genocid-v-armenii-ostavshejsya-bez-armyan-unikalnye-fotografii>
12. Тамразян Г. Симон Магакян: Совершенное в Старой Джурге – это культурный геноцид. doi: <https://rus.azatutyun.am/a/29810994.html>
13. Таран В. Украину ждет «культурный геноцид» и потеря 1300 начальных школ. doi: <https://riafan.ru/1208626-ukrainu-zhdet-kulturnyj-genocid-i-poterya-1300-nachalnykh-shkol>
14. Фоменко В. Культурный геноцид: в РФ и Европе осудили украинский закон «Об образовании», doi: http://www.trud.ru/article/27-09-2017/1354752_kulturnyj_genotsid_gosduma_osudila_ukrainskij_zakon_ob_obrazovanii.html
15. Френк Г.Ю. Культурный геноцид аборигенов Канады: от отрицания к примирению. Genesis: исторические исследования. 2019. № 7. С. 10–13.
16. Халидов Д. Культурный геноцид в российской умме. doi: <https://chernovik.net/content/respublika/kulturnyj-genocid-v-rossijskoj-umme>
17. Харрис Р. Культурный геноцид. Как Китай отправляет в концлагеря уйгурских артистов, doi: <https://theins.ru/obshestvo/136213>
18. Химица Н. Антиукраїнський культурний геноцид в роки Другої світової війни. Українське державотворення: проблеми і сучасність. Луцьк, 2009. С. 164–171.
19. Центр Льва Гумилева. Далай-лама считает, что в Тибете происходит «культурный геноцид», doi: <https://www.gumilev-center.ru/dalajj-lama-schitaet-cto-v-tibete-proiskhodit-kulturnyj-genocid/>
20. Юдин В.И. Культурный геноцид коренных народов Канады: правда, примирение и остающиеся без ответа вопросы. Власть, 2015. Том. 23. № 10. С. 204–207.
21. ANF News. Турция совершает культурный геноцид в Африне doi: <https://anfussian.com.5477>
22. Aravot, Карине Ачмян: «Это культурный геноцид», doi: <https://www.aravot-ru.am/2014/09/24/183224/>
23. ВВ. Культурный геноцид: коренные народы Канады находятся под угрозой исчезновения. doi: <https://bb.lv/statja/lifenews/2019/05/12/kulturnyj-genocid-korenyye-narody-kanady-nahodyatsya-pod-ugrozoy-ischeznoveniya>
24. Brownfield J. The Dark Pits of American History. Ch. 3. 2014. doi: <https://www.youtube.com/watch?v=1krBQMh3OCQ>
25. Deutsche Welle. Культурный геноцид: власти Китая управляют мусульман-уйгуров в лагеря. doi: <http://saresep.kg/article/1914/>
26. IQNA. Культурный геноцид уйгурских мусульман в Китае, doi: <https://iqnanews.ru/ru/news/3501540>
27. Nersessian D. Genocide and Political Groups, 2010. 380p.
28. News Front. Во Франции признали культурный геноцид на Украине, doi: <https://news-front.info/2018/10/09/vo-frantsii-priznali-kulturnyj-genotsid-na-ukraine/>
29. Priroda.su, Культурный геноцид на примере Ростова-на-Дону. doi: <http://www.priroda.su/item/12618>
30. Regnum. В партии Януковича признали «культурный геноцид» на Украине. doi: <https://regnum.ru/news/polit/1535793.html>
31. Regnum. Ильхам Алиев: «Армяне против нас учинили культурный геноцид», doi: <https://regnum.ru/news/polit/1588673.html>
32. Saiedi N. Gate of the Heart: Understanding the Writings of the Báb. Wilfrid Laurier Univ. Press. 2008. p. 377.
33. Sputnik. Авидзба о сожжении Госархива Абхазии: акт культурного геноцида нуждается в правовой оценке. doi: <https://sputnik-abkhazia.ru/radio/20191022/1028664691/Avidzba-osozhzhenniiGosarkhiva-Abkhazii-akt-kulturnogo-genotsid-anuzhdaetsya-v-pravovoy-otsenke.html>
34. Tinker G., Missionary conquest: the Gospel and Native American cultural genocide. 1993. 196 p.
35. Vancouver&Us. В память о жертвах «культурного геноцида», doi: <http://vancouverandus.com/?p=8504#more-8504>
36. Womack C. Historic Armenian monuments were obliterated. Some call it «cultural genocide». Los Angeles Times. 2019. Nov. 7. doi: <https://www.latimes.com/entertainment-arts/story/2019-11-07/armenian-monuments-azerbaijan>
37. Zahid.net. Росія скликає наукову конференцію про «геноцид і культурний етноцид русинів Закарпаття». doi: https://zaxid.net/rosiya_sklikaye_naukovu_konferentsiyu_pro_quotgenotsid_i_kulturniy_etnotsid_rusniv_zakarpattyaquot_n1066124

REFERENCES

- Alpaut, R. (2019). Washington post: China's actions in Xinjiang increasingly resemble cultural genocide. doi: <https://www.idelreal.org/a/30056248.html>
- Arhipov, A. (2019). Medvedev, the cultural genocide of Russian civilization? «There is no culture, but you hold on!». doi: <http://prezident.online/2019/03/18>
- Beglarjan, A. (2019). Carpets in the context of the Baku policy of cultural genocide. doi: <http://russia-artsakh.ru/node/2805>
- Vizetti, Dzh. (2011). People torches in the name of Tibet. The Dalai Lama: «Cultural Genocide». doi: <http://www.blagovest-info.ru/index.php?ss=2&s=7&id=43878>
- Gladil'shnikov, Ju. (2014). In defense of torrents: how pirate cinema impedes cultural genocide. doi: <https://www.forbes.ru/mneniya/tsennosti/274481-v-zashchitu-torrentov-kak-piratskoe-kino-prepyatstvuet-kulturnomu-genotsidu>
- Greben'kov, D. (2015). Cultural genocide and Bandera subculture. doi: <https://newsland.com/user/4297784770/content/kulturnyj-genotsid-i-banderovskaja-subkultura/4677654>
- Dotsenko, M. (2019). Cultural Genocide: Media Avoidance. 2019 Winter Scientific Outcomes: XXIV International Scientific and Practical Internet Conference : Sumy, 20 hrudnia 2019. Ch.2. HO «NOK», 2019, P. 91–94.
- Известия (2008). Zhirinovskiy believes that in Ukraine there is a cultural genocide of Russian. doi: <https://iz.ru/news/423101>
- Klepikova, E. (2011). «This is an unprecedented cultural genocide». doi: <https://newizv.ru/news/culture/25-08-2011/150106-eto-nevidannyj-kulturnyj-genocid>
- Kolokol Rossii. Strelkov: Russians in Ukraine are tired of moral and cultural genocide. doi: <http://kolokolrussia.ru/novosti/strelkov-russkie-na-ukraine-ustali-ot-moralnogo-i-kulturnogo-genocida>
- Pogosjan, A. (2010). Cultural genocide in Armenia without Armenians: unique photos. doi: <http://yerkramas.org/article/7495/kulturnyj-genocid-v-armenii--ostavshejsya-bez-armyan-unikalnye-fotografii>
- Tamrazjan, G. (2019). Simon Magakyan: Perfect in Old Dzhug is cultural genocide. doi: <https://rus.azatutyun.am/a/29810994.html>
- Taran, V. (2019). Ukraine is waiting «cultural genocide» and the loss of 1,300 primary schools. doi: <https://riafan.ru/1208626-ukrainu-zhdet-kulturnyj-genocid-i-poterya-1300-nachalnykh-shkol>
- Fomenko, V. (2017). Cultural genocide: Ukrainian law on education condemned in Russia and Europe. doi: http://www.trud.ru/article/27-09-2017/1354752_kulturnyj_genotsid_gosduma_osudila_ukrainsk_ij_zakon_ob_obrazovanii.html
- Frenk, G. (2019). Aboriginal Cultural Genocide of Canada: From Denial to Reconciliation. Genesis: historical research. № 7. P. 10–13.
- Halidov, D. (2019). Cultural genocide in the Russian Ummah. doi: <https://chernovik.net/content/respublika/kulturnyj-genocid-v-rossijskoj-umme>
- Harris, R. (2019). Cultural genocide. How China sends Uyghur artists to concentration camps. doi: <https://theins.ru/obshestvo/136213>
- Khymytsia, N. (2009) [Anti-Ukrainian Cultural Genocide in the Fates of Another Holy Week. Ukrainian government: problems and complications. Luts'k, 2009. P. 164–171.
- Centr L'va Gumileva (2011). The Dalai Lama believes that “cultural genocide” is taking place in Tibet. doi: <https://www.gumilev-center.ru/dalajj-lama-schitaet-chto-v-tibete-proiskhodit-kulturnyj-genocid/>
- Judin, V. (2015). Indigenous Cultural Genocide of Canada: Truth, Reconciliation, and Unanswered Questions. Power. Vol. 23. No. 10. P. 204–207.
- ANF News (2018). Turkey commits cultural genocide in Afrin. doi: <https://anfrussian.com.5477>
- Aravot (2014), Karine Achemyan: “This is cultural genocide”. doi: <https://www.aravot-ru.am/2014/09/24/183224/>
- BB (2019). Cultural Genocide: Indigenous Peoples of Canada Endangered. doi: <https://bb.lv/statja/lifenews/2019/05/12/kulturnyj-genocid-korennye-narody-kanady-nahodyatsya-pod-ugrozoy-ischeznoventiya>
- Deutsche Welle (2019). Cultural genocide: Chinese authorities send Uighur Muslims to camps. doi: <http://saresep.kg/article/1914/>
- IQNA (2017). Cultural Genocide of Uyghur Muslims in China. doi: <https://iqnnews.ru/ru/news/3501540>
- News Front (2018). France recognized cultural genocide in Ukraine. doi: <https://news-front.info/2018/10/09/vo-frantsii-priznali-kulturnyj-genotsid-na-ukraine/>
- Priroda.su (2019). Cultural genocide on the example of Rostov-on-Don. doi: <http://www.priroda.su/item/12618>
- Regnum (2012). The party Yanukovich recognized the «cultural genocide» in Ukraine. doi: <https://regnum.ru/news/polit/1535793.html>
- Regnum (2012). Ilham Aliyev: “Armenians committed cultural genocide against us”, doi: <https://regnum.ru/news/polit/1588673.html>
- Sputnik (2019). Avidzba on the burning of the State Archives of Abkhazia: the act of cultural genocide needs a legal assessment. doi: <https://sputnik-abkhazia.ru/radio/20191022/1028664691/Avidzba-osozhzhennii-Gosarkhiva-Abkhazii-akt-kulturnogo-genotsid-anuzhdaetsya-v-pravovoy-otsenke.html>
- Vancouver&Us. (2017). In memory of the victims of «cultural genocide». doi: <http://vancouverandus.com/?p=8504#more-8504>
- Zahid.net (2008). Russia is convening a scientific conference on the genocide and cultural ethnocide of the Transcarpathian Ruthenians. doi: https://zahid.net/rosiya_sklikaye_naukovu_konferentsiyu_pro_quotgenotsid_i_kulturniy_etnotsid_rusniv_zakarpatyiaquo_t_n1066124

The term “cultural genocide” in the Russian media space: information and manipulation

M. Dotsenko

Abstract. The comprehensive analysis of the role of the term “cultural genocide” in the Russian media space has revealed that its use covers information about crimes against Armenians, Uighurs, Tibetans, Abkhazians, indigenous peoples of North America, Ummah, Kurds, Azerbaijanis. Concepts of the content of the recorded material: historical discourse; human rights abuses; history of the victim; destruction of material culture; counteracting the falsification of history; counteracting the crime. The term became an instrument of propaganda in the information war. The designation of this term events in Russia is characterized by manipulation.

Keywords: *cultural genocide, media, media space, manipulation, propaganda.*